

Tugomir Cajnko

I.

Tugomir Cajnko je bil rojen 13. 3. 1915 v Zagorju ob Savi. Oče je bil železničar, ali kakor se je takrat reklo ljudem na železnici, državni uslužbenec. Še v njegovih otroških letih je bila družina prestavljena v Brežice (oče kot postajenačelnik), kjer je Tugo Cajnko dokončal osnovno šolo, gimnazijo in fakulteto za gozdarstvo pa je absolviral v bližnjem Zagrebu. Diplomiral je spomladi leta 1939.

Nekaj mesecev je bil brez dela, se za krajši čas zaposlil na Direkciji šuma na Sušaku pri Rijeki kot dnevničar (delavec, ki ga vzamejo na delo za tako rekoč nekaj dni), dokler ni odšel na služenje vojaškega roka. Po vojaščini se je zaposlil, spet le kot dnevničar, na Direkciji šuma v Tuzli.

Med študijem je bil aktivni član civilnega dela Sokola v Brežicah (vodil je atletske sekcije) in član naprednega slovenskega akademskega društva Triglav v Zagrebu.

Vojno je dočakal med gozdarji v Tuzli, kjer pa se je, takoj po vzpostavitvi NDH (Nezavisna država Hrvatska), moral posloviti. Med tem so Nemci družino Cajnko izselili iz Brežic. Med okupacijo se je preživljal z različnimi priložnostnimi deli, največ s pomočjo svojih študijskih prijateljev. Njegovo pomoč je potrebovala tudi njegova pregnantna družina. Kot gozdni delavec je delal v Repašu in kot logarjev pomočnik na gozdni upravi v Goli (Podravski Novi grad), nekaj mesecev pa tudi kot delovodja v premogovniku Ilovčak pri Kutini.

V narodnoosvobodilnem boju je začel delati leta 1942 na Hrvaškem kot zbiralec blaga in obveščevalca. Ko je organiziral odhod celega bataljona (300 ljudi) prisilnih gozdnih delavcev (Srbov) v partizane, je postalo zanj prevroče. Že nekaj časa so mu sledili, zato je začel iskati pot v slovenske partizane. V slovenske enote narodnoosvobodilnega boja se je vključil leta 1943, ko je postal borec Gubčeve in Cankarjeve brigade (s partizanskim imenom Marko), nato pa je bil v XV. diviziji tehnični referent. Jeseni leta 1944 je bil demobiliziran in vključen v strokovne organe Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS). V okviru tega je bil dodeljen Pokrajinskemu odboru OF za Štajersko in Koroško kot inštruktor za gozdarstvo in lesarstvo.

Po osvoboditvi leta 1945 je bil imenovan za šefa kabineta na Ministrstvu za gozdarstvo Ljudske republike Slovenije. Leta 1947 je postal pomočnik ministra v planskem sektorju na Ministrstvu za lesno industrijo LRS. Ko je bilo to ministrstvo

Tugomir Cajnko - Marko, kot borec partizanskih enot

razformirano, to je bilo leta 1950, je odšel v Nazarje za direktorja Lesnoindustrijskega podjetja. Tu je ostal slabo leto, do aretacije zaradi domnevnega sodelovanja z Informbirojem. Obsojen je bil na 3 leta in 10 mesecev; zapori Bileća; sodno so ga rehabilitirali 1. 1991. Po pomilostitvi (za drž. praznik 29. 11. 1953) se je v začetku leta 1954 zaposlil na Podjetju za urejanje hudournikov v Ljubljani kot tehnični vodja. Leta 1959 je začel, na tedaj imenovani Zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, kot tajnik odseka za gozdarstvo; nato se je gozdarski del zbornice večkrat preimenoval, vendar je tu ostal do upokojitve leta 1982 kot direktor Splošnega združenja gozdarstva Slovenije. Umril je 2002. leta.

Tugomir Cajnko je bil na mnogih strokovnih javno izpostavljenih položajih, najpomembnejši pa so bili: Predsedoval je republiškim komisijam za strokovne izpite gozdarskih strokovnjakov različnih izobrazbenih ravni. Vodil je organizacijski odbor svetovnega kongresa IUFRO, ki je bil leta 1986 v Ljubljani. Bil je član Upravnega odbora Zveze inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije LRS (1956) in član UO v Zvezi inženirjev in tehnikov LRS; na jugoslovanski ravni pa je bil predsednik Saveza inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije FNRJ 1976-1982 ter član centralnega odbora v Savezu inženjera i tehničara FNRJ.

In memoriam

V NOV je bil odlikovan z znakom za hrabrost in z redom zaslug za narod III. stopnje, v povojnem obdobju pa je postal zaslužni član SIT šumarstva i drvene industrije Jugoslavije (1962), Častni član SIT šumarstva Jugoslavije (1967), Jesenkovo priznanje (1973), Zaslužni član ZIT GL Slovenije (1981), Častni član ZIT Slovenije (1985), Častni član SIT Jugoslavije (1983), Zaslužni član SIT Jugoslavije, Plaketa 14. april SIT Jugoslavije 1988.

II.

Tugomir Cajnko je bil član in poudarjena osebnost skupine eminentnih slovenskih gozdarskih strokovnjakov, ki je v kratkih petih desetletjih (v prejšnjem stoletju) izoblikovala vrhunsko slovensko gozdarsko stroko (ki je pred tem ni bilo), ki ni le dohitela evropske, ampak jo je v marsičem celo prekosila. To velja predvsem za strokovno filozofijo, ki je poleg proizvodnih, vključevala tudi socialne, ekološke in trajnostne komponente (in se odrekla profitu kot ekonomski in filozofski maksimi) ter na ta način uveljavila popolnoma drugačen gospodarski in javni pogled na gozd v Sloveniji. Švicarska gozdarska šola (najbolj progresivna takrat v Evropi) je v nekem smislu generirala slovensko gozdarsko šolo, ki smo jo z velikim uspehom promovirali na svetovnem IUFRO kongresu, ki je bil leta 1986 v Ljubljani. Upravljanje in gospodarjenje z gozdovi zahteva več (po definiciji tvarine!) planske obravnave in kompleksnosti kot druge gospodarske aktivnosti. Zgrajen je bil domišljen gozdnoprostorski in gozdnogospodarski sistem, ne glede na lastništvo (gozdnogospodarska območja), v katerih sta načrtnost regeneracije ter varstvo gozdov, Slovencem povečala rastno osnovo gozdov (povprečno lesno zalogo - po teoriji o kapitalizaciji) za skoraj 100%.

Če parafraziram geslo francoske revolucije (konec 18. stol.), lahko postavim tezo, da so naši gozdarji uveljavili tri povsem moderne poglede na gozd (pa ne le na gozd, ampak na vse naravno okolje) in sicer sonaravnost, trajnost in socialnost. Ker zahteva takšen razvojni "modernizem" ustrezno družbeno okolje, to je določene družbene razvojne predpogoje, ga ni mogoče povsod in kadar koli uvajati. Tudi pri nas so ti pogoji sedaj manj ugodni, kot so bili v drugi polovici prejšnjega stoletja. Lahko rečemo, da je bilo tisto obdobje, obdobje slovenske avtohtone in avtonomne gozdarske eruptivnosti, ki

Cajnko, soproga Joža in Lojze Funkl na podelitvi Jesenkovega priznanja Lojzetu Funklu.

je že takrat ločevala gozdarstvo Slovenije od gozdarstev ostale Jugoslavije (ekološka usmerjenost, trajnost gozdov, sonaravnost in načrtnost), ga delala suverenega in hkrati nadnacionalnega, evropskega. Slovenija je svoje prve državotvorne korake naredila prav v gozdarstvu. To je del nacionalne zgodovine, ki je neizbrisna.

Kot operativni podaljšek teh podmen pa je bil zgrajen sistem premišljenega in ciljnega vračanja denarja iz gozdov nazaj v gozdove in v celotno zgradbo slovenskega podeželja. Tako je filozofija dobila svojo materialno podstat. Nastalo je impozantno gozdno cestno omrežje (takrat še 12.000 km), ki je vsestransko obubožan kmetijski kompleks vključevalo v nacionalne proizvodne in tudi kulturne tokove.

Gozdni sklad, sklad biološke amortizacije, samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo so bili inštituti strokovne in socialne solidarnosti, so bile unikatne rešitve za preživetje neke progresivne ideje. Preživela je ne le različne cekaje, bila je tudi edini izhod za absurdno razdrobljeno slovensko gozdno posest. Ta rinfuzna posest ni samo preživela, celo prosperirala je, in to brez državne pomoči. To ni uspelo nobeni drugi državi v Evropi. Vse so se namreč zatekale v razne oblike razlaščenja, da bi zagotovile sodobni razvoj vseh gozdnih funkcij in interes javnosti.

V tem času je Slovenija v svojem gozdarstvu preživela dve "stresni" obdobji, ki bi se ob drugačni strokovni filozofiji, kulturi in produkciji, lahko končali tudi drugače, manj uspešno, ali celo z velikimi razvojnimi in ekološkimi motnjami. Mislim na obnovo takoj po 2. sv. vojni, ko so gozdovi in gozdarji odigrali ključno vlogo; in drugo obdobje, ko smo gozdovom zagotovili univerzalno

strokovno skrb, ne glede na lastništvo, ki je prineslo v takratno gozdarsko Evropo nove rešitve – pa bi tudi lahko bilo drugače, celo zelo drugače. Šlo je za zelo občutljive procese, ki niso bili le strokovni, imeli so tudi močne politične povezave. Redki so bili, ki so jih zmogli usmerjati v nekonfliktno razvojno smer. Na čelu teh je bil vsekakor Tugomir Cajnko.

Gozdarska dejavnost ima izraziti dvopolni značaj – je javna in gospodarska (proizvodna). Gozdarstvo je neposredno ali posredno prisotno praktično povsod, celo v večjih naseljenih krajih. Ima izrazito systemske sinergijske učinke in posledice, zato je njena izpostavljenost političnim vplivom velika. To ne velja le za Slovenijo. Velja za vse države in vse politične režime srednje-evropskega civilizacijskega in prirodnega tipa. Zato je bila sposobnost tedanjih vodilnih gozdarskih ljudi, da gozdove in gozdarstvo obvarujejo pred inpotentnimi političnimi vplivi, morda še bolj pomembna, kot sposobnost uresničevanja sodobnih znanstvenih spoznanj v takratno slovensko gozdarstvo. Žal pa tega ni uspelo narediti njegovim naslednikom v devetdesetih letih, ko je spet prišlo do politične tranzicije. Za to obstaja nekaj razlogov, kar pa je že druga tema. Ta nadpolitična drža Tugomirja Cajnka in vidnejših gozdarskih sodobnikov, je zagotavljala maksimalno funkcionalnost in učinkovitost razvijajočega se gozdarskega sistema. Kasnejša individualna intelektualna kritičnost, kot nadgradnja prvotni nezavednosti, je zagotovila ciklus nenehne povojne gozdarske strokovne rasti, ki je zmogla stoletne preskoke.

Cajnko je zgled, kako je samo z nadpolitično držo možno sproščati ves intelektualni strokovni potencial posameznika in stroke. Res pa je, da zmorejo takšno držo samo ljudje z najglobljimi strokovnimi in človeškimi izkušnjami. Takšni, ki so vzdržali!

III.

Tugomir Cajnko je bil blag in odprt značaj. Za funkcionarja tako visokega ranga celo nenavaden. Posveti in sestanki, ki jih je pripravljaval s svojo ekipo na Združenju, so bili prijetni in ustvarjalni, zato nikoli nesklepčni. V njegovem uradu so se stekale vse strokovne gozdarske poti, ne samo gozdnih gospodarstev, temveč tudi gozdarskega šolstva, raziskovanja, načrtovanja in skladov. Tu se je pronicljivo tkala strategija, ki je slovenske gozdove po vojni obvarovala "pozitivnega" opustošenja, kjer so pripravljali in vodili velike strokovne podvige sanacij uničenih gozdov zaradi naravnih ujm (Idrijsko, Brkini), kjer je nastal sistem obveščanja in varovanja gozdov pred požari in kjer so človeško občutljivo in poznavalsko gradili in usmerjali gozdnogospodarsko politiko.

Zelo rad je predaval na Srednji gozdarski šoli v Postojni, kjer so mu mladi zaupali vodenje šolskega sveta. S prizanesljivostjo je spodbujal mlade in nerodne - nikoli podcenjevalno, vedno blagohotno in dobronamerno. S svojim razumom in človeškostjo je branil dostojanstvo prirodnega okolja in ljudi, sledeč številnim trpkim izkušnjam, ki so mu poštenje plačevale z udarci, prizanesljivost z nasiljem in domoljubnost z ječo pa vendar je bil

Cajnko z eno od svojih strokovnih ekip v tovarni Husquarna na Švedskem. Sedijo od leve proti desni: Šebenik st., Kuder, Cajnko, prof. Turk, Kersnik, zastopnik Husquarne iz Srbije, Penca, Pogorelc (spredaj), Tolar, Kolar, zastopnik Husquarne iz Slovenije, Šaubah in Urleb. Zadaj stojijo predstavniki tovarne.

In memoriam

vselej izjemno čustven in optimističen. Ko so ga po končanem mučenju po veliki krivici obsodili na ječo v Bileci, jim je rekel brez zamere, brez jeze in brez razočaranja: "Če boste na oblasti, ali pa če ne boste, takšne ljudi kot smo mi, boste vedno potrebovali". Takšen je bil Tugomir Cajnko in naše gozdarstvo ga ne bi smelo pozabiti.

In še moja zasebna refleksija.

V nemem ozračju mnogih, ki so prišli 6. sept. 2002 na svoje zadnje srečanje s Tugomirjem Cajnkom, se je čutilo univerzalno človečnostno sporočilo - radi smo te imeli, preprosto, srčno in resnično.

Ne poslušam besed slovesa. Prevzemajo me občutja tesnobe, zaradi krivic nekemu dobremu človeku. Po zavesti mi plešejo iztrgani stavki s porumenelih in oguljenih listov nespretno natipkane SODBE V IMENU LJUDSTVA!, s katero so T. Cajnka obsodili (citiram)...da je po izidu resolucije Informbiroja leta 1948 izdal svojo domovino in da je pripadal skupini, ki naj bi (podčrtal M.K.) predstavljala jedro protidržavne organizacije v

Sloveniji....zato, ker obtoženec priznava, da se je s sodelavci večkrat pogovarjal na temo, kdo je somišljenik IB, kdo je sredinec in kdo je dosledno na liniji partije. Obtožencu je dokazano, da je deloval po direktivah IB....itd. Dokazano pa mu je tudi, da je dopustil zamenjavo dveh vagonov lesa za dva vagona živeža za lesarske delavce v Nazarjih (konec citata), čeprav je kot direktor z nalogom zamenjavo prepovedal. Krivdo, da mu je poginilo 6 prašičev, čeprav jih je prevzel že obolele za kugo in sestradane - mu je LJUDSTVO V SODBI spregledalo. Kakšno čudno ljudstvo!

T. Cajnko je bil sokol, je bil partizan, je bil eminenten javni delavec, je bil pokončen in čuteč prijatelj - samo to in ni bil nikoli informbirojevec, ni bil karierist, ni bil saboter ljudske oblasti, temveč njen dosleden zagovornik, ni bil delomrznež, kot mu je v sodbi DOSODILO LJUDSTVO. Kakšno čudno ljudstvo, ki se je samo v času njegovega življenja kar nekajkrat zgodovinsko sprenevedlo!

Marko KMECL

Gozdarski vestnik, LETNIK 61 • LETO 2003 • ŠTEVILKA 2

Gazdarski vestnik, VOLUME 61 • YEAR 2003 • NUMBER 2

Glavni urednik/Editor in chief
mag. Franc Perko

Uredniški odbor/Editorial board

prof. dr. Miha Adamič, dr. Robert Brus, Franci Furlan, Dušan Gradišar, Jošt Jakša,
prof. dr. Marijan Kotar, dr. Darij Krajčič, prof. dr. Ladislav Paule, dr. Primož
Simončič, prof. dr. Heinrich Spiecker, dr. Mirko Medved, prof. dr. Stanislav
Sever, mag. Živan Veselič, prof. dr. Iztok Winkler, Baldomir Svetličič

Dokumentacijska obdelava/Indexing and classification
mag. Teja Cvetka Koler - Povh

Uredništvo in uprava/Editors address

ZGD Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA

Tel.: +386 01 2571-406

E-mail: gozdarski.vestnik@gov.si

Domača stran: <http://www.dendro.bf.uni-lj.si/gozdv.html>

TRR NLB d.d. 02053-0018822261

Tisk in izdelava fotolitov. Euroraster d.o.o., Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

Letno izide 10 števk/10 issues per year

Posamezna številka 1.500 SIT. Letna individualna naročnina 8.000 SIT. za dijake
in študente 5.000 SIT. Letna naročnina za inozemstvo 60 EURO.

Letna naročnina za podjetja 22.000 SIT.

Izdajo številke podprlo/Supported by
Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS

Gozdarski vestnik je eferiran v mednarodnih bibliografskih zbirkah/Abstract
from the journal are comprised in the international bibliographic databases:
CAB Abstract, TREECD, AGRIS, AGRICOLA.

Mnenja avtorjev objavljenih prispevkov nujno ne izražajo stališč založnika niti
uredniškega odbora/Opinions expressed by authors do not necessarily reflect
the policy of the publisher nor the editorial board

Orjaška bukev na Maclju se posavlja.
Foto: M. Cimpršek